

Η ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΑΛΒΑΝΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Η πιο πρόσφατη και πιο άρτια φετινή μελέτη δείχνει ότι οι Αλβανοί μετανάστες ενσωματώθηκαν στην ελληνική κοινωνία ταχύτερα και πληρέστερα από κάθε άλλη ομάδα ξένων μεταναστών.¹ Αντιγράφουμε:

Οι μετανάστες έχουν γίνει οργανικό στοιχείο της τοπικής κοινωνίας και η ενσωμάτωσή τους προκύπτει από τις ίδιες διαδικασίες που ορίζουν τις ζωές των ντόπιων. Καθώς οι Αλβανοί μετανάστες έχουν ενταχθεί σε μεγάλο βαθμό στις τοπικές κοινωνίες θα ήταν ίσως άκαιρο να συζητάμε για αλβανική κοινότητα στην Ελλάδα, καθώς οι περισσότεροι εμφανίζονται διασκορπισμένοι στον αστικό και περιαστικό ιστό χωρίς ιδιαίτερα κοινωνικά δίκτυα ενεργοποιημένα μεταξύ τους. Δεν προβάλλουν ιδιαίτερα την εθνική ταυτότητα, η οποία δεν φαίνεται να είναι ένας ισχυρός συνδετικός κρίκος που να τους συσπειρώνει στην καθημερινή τους ζωή. Οι Αλβανοί στη μεγάλη πλειοψηφία τους προσαρμόζονται, αποφασίζουν να ζήσουν εδώ, μαθαίνουν αμέσως ελληνικά και εντάσσονται.

Σύμφωνα με πρόσφατα στοιχεία, το ποσοστό των μαθητών με αλβανική καταγωγή/υπηκοότητα που φοιτούν στα ελληνικά σχολεία φτάνει στο 71,5% του συνόλου των αλλοδαπών μαθητών. Το Ελληνικό Φόρουμ Μεταναστών αναφέρει ότι 100.000 Αλβανοί μετανάστες έχουν τελειώσει τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση και 20.000 είναι απόφοιτοι ανώτατης εκπαίδευσης. Οι γονείς ωθούν τα παιδιά τους στην εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας, στην απόκτηση πτυχίου τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και, σε αρκετές περιπτώσεις, τους αποτρέπουν από το να χρησιμοποιούν την αλβανική.

Η διαδικασία συγκρότησης της ταυτότητας των Αλβανών διαφοροποιείται με βάση τα βιώματά τους και τις ηλικίες. Από την επιτόπια έρευνα προκύπτει ότι οι Αλβανοί δεύτερης και, πλέον, τρίτης γενιάς βρίσκονται σε μια ενδιάμεση συνθήκη. Αναφέρει ο Δώρης Κυριαζής:

Η δεύτερη και η τρίτη γενιά παραμένουν Αλβανοί αλλά τρόπον τινά Αλβανοί, αρχίζουν και ενσωματώνουν στοιχεία ελληνικότητας, δηλαδή συνδυάζουν πια, είναι κάτι που βρίσκεται στο ενδιάμεσο, πιστεύω πως μάλλον αγαπάνε περισσότερο την Ελλάδα ως τη χώρα που μεγάλωσαν και ζούμε και εντάξει έχουν και από ακούσματα από επαφές από ταξίδια και ένα είδος σχέσης ξανά πνευματικής με την άλλη χώρα την Αλβανία. Θα πρέπει να γίνουν έρευνες για να επαληθευτούν, αυτή η κατηγορία των ανθρώπων με διπλή ταυτότητα και αν μου επιτραπεί ο όρος και τη διπλή πατρίδα.

Χαρακτηριστικά μας αναφέρει ένας πληροφορητής:

Λέει το παιδί μου εγώ πατέρα έρχομαι στην Αλβανία μαζί σου και με λένε το ελληνάκι. Είμαι στην Ελλάδα στο σχολείο και με λένε το αλβανάκι. Με ρωτάει το παιδί μου, πατέρα εγώ τι είμαι. Εγώ σαν πατέρα δεν ξέρω τι να του απαντήσω, εσείς ξέρετε να του απαντήσετε;

Ακόμη όμως και σε πιο σύντομες επισκέψεις στην χώρα καταγωγής, οι οποίες δεν συνδέονται με κάποιου είδους μόνιμη εγκατάσταση, τα παιδιά που έχουν μεγαλώσει στην

¹ Μελετώντας πτυχές της Αλβανικής Μετανάστευσης στην Ελλάδα, Ιωάννης Μάνος, Δώρα Παπαδοπούλου και Βασιλική Μακρυγιάννη, Κέντρο για τη Δημοκρατία και τη Συμφιλίωση στη Νοτιοανατολική Ευρώπη, Θεσσαλονίκη, 2017, σελίδες 29, 32, 37, 46, 50-51, 55-56, 58, 61, 65, 68, 75-82, 89, 95-99, 103,105, 107-109, 123

Ελλάδα δεν φαίνεται να βρίσκουν κάποιο κοινό στοιχείο. Αναφέρει ένας άλλος πληροφορητής μας:

Δηλαδή τα παιδιά και όταν πηγαίνουν στους παππούδες πηγαίνουν μία φορά το χρόνο δυο-τρεις μέρες και αυτά όταν ήταν μικρά, τώρα όσο μεγαλώνουν δεν πηγαίνουν καν, οι περισσότεροι παππούδες έχουν πεθάνει οι σχέσεις πλέον με τη χώρα αυτή είναι σχεδόν μηδενικές οπότε πιστεύω αυτή η γενιά έχει ενταχθεί πλήρως στην ελληνική κοινωνία είναι μόνο μία ανάμνηση η Αλβανία για αυτούς.

Οι δυσμενείς αναπαραστάσεις στο δημόσιο λόγο και οι κρατικές πολιτικές δεν βοήθησαν ιδιαίτερα στην ένταξη των μεταναστών στις τοπικές κοινωνίες. Όπως παρατηρούν η Triandafyllidou και Veïκου το 2002, η απροθυμία του Ελληνικού Κράτους να διαχειριστεί την μετανάστευση ως ένα μακροπρόθεσμο φαινόμενο αρχικά καθώς επίσης η έλλειψη ενός πλαισίου πολιτικών ακόμη και 10 χρόνια μετά το πρώτο μεγάλο κύμα δείχνουν ότι υπάρχει σχέση μεταξύ αυτών και του εθνικοπολιτισμικού ορισμού της ελληνικής ταυτότητας.

Ο μεταναστευτικός νόμος 2910/2001 χορήγησε ίσα δικαιώματα με αυτά των Ελλήνων στους ξένους πολίτες που διαμένουν νόμιμα στη χώρα, όσον αφορά στην εθνική ασφάλιση και κοινωνική προστασία. Ο ασφαλιστικός φορέας που καλύπτει τους περισσότερους μετανάστες είναι το Ι.Κ.Α. Οι παροχές που δικαιούται ο ασφαλισμένος και τα εξαρτημένα μέλη της οικογένειάς του είναι ίδιες με αυτές των Ελλήνων ασφαλισμένων: ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, νοσοκομειακή περίθαλψη, επίδομα ασθενείας, ατυχήματος, μητρότητας, σύνταξη και λοιπές παροχές. Έως τότε το έλλειμμα της ιατρικής ασφάλισης των Αλβανών αναπληρώθηκε από τη συνδρομή των ιδίων των ιατρών στα δημόσια νοσοκομεία. Πρόσβαση στα δημόσια νοσοκομεία υπήρχε παράτυπα, ιδιαιτέρως για επείγοντα περιστατικά, αλλά διέφερε ως προς την ποιότητα και το εύρος της πρόσβασης. Πολλοί Έλληνες ιατροί καθώς και Έλληνες πολίτες στάθηκαν αρωγοί σε προβλήματα υγείας που αντιμετώπιζαν οι Αλβανοί, σε αντίθεση με άλλες εκδηλώσεις του δημόσιου βίου, όπου η ρατσιστική διακριτική αντιμετώπιση των Αλβανών ήταν έκδηλη. Τα σχόλιά τους για τους Έλληνες ιατρούς στο Εθνικό Σύστημα Υγείας είναι εγκωμιαστικά.

Μεγάλη αλλαγή στον μεταναστευτικό χάρτη της Ελλάδας αποτελεί η αύξηση των Μουσουλμάνων μεταναστών με την «προσφυγική κρίση». Το έντονο κλίμα του «αντι-αλβανισμού», του ρατσισμού κατά των Αλβανών άρχισε να υποχωρεί και να υποκαθίσταται από το ρατσισμό έναντι των μουσουλμανικών μεταναστευτικών και προσφυγικών πληθυσμών, το οποίο σηματοδότησε μεγαλύτερη κοινωνική ένταξη των Αλβανών μεταναστών που παραμένουν σήμερα η πολυπληθέστερη κοινότητα μεταναστών στην Ελλάδα. Το μεγαλύτερο ποσοστό αυτών κατοικεί σε αστικά κέντρα, κυρίως, στην Αθήνα και στη Θεσσαλονίκη. Ως συνέπεια της οικονομικής κατάστασης, ένα ποσοστό αυτών ταξιδεύει σε χώρες της Ε.Ε. αναζητώντας εργασία. Ένας αριθμός των Αλβανών μεταναστών αποφασίζει τα τελευταία χρόνια να επιστρέψει στη χώρα καταγωγής προκειμένου να αναζητήσει ασφαλέστερες εργασιακές και οικονομικές συνθήκες διαβίωσης. Σε αρκετές περιπτώσεις, η επιστροφή αυτή έχει προσωρινό χαρακτήρα και προσιδιάζει με ένα σχήμα επαναλαμβανόμενης κινητικότητας ανάμεσα στις δύο χώρες, παρά μία απόφαση επιστροφής και μόνιμης εγκατάστασης.

Η συλλογική δραστηριότητα και εκπροσώπηση των Αλβανών μεταναστών σχετίζεται με την υπεράσπιση και προώθηση ζητημάτων που αφορούν στην παραμονή τους και τη νομική κατάστασή τους στην Ελλάδα.

Άρχισαν τη δεκαετία του 2000 να συστήνονται Σύλλογοι Αλβανών με νομική υπόσταση και με την ειδικευμένη μορφή. Ωστόσο, πολλοί Αλβανοί μετανάστες επιλέγουν να απέχουν από σχέσεις με συλλόγους, γιατί θεωρούν ότι δημιουργήθηκαν πολλοί προσωποπαγείς σύλλογοι που δεν εξυπηρετούσαν συλλογικά συμφέροντα και «υπάγονται στα κόμματα της Αλβανίας», ενώ δεν υπάρχει συνεργασία μεταξύ των συλλόγων των Αλβανών ώστε να προωθούνται τα κοινά συμφέροντα. Αυτό ισχύει και για πολλά άτομα σε νεαρή ηλικία, της λεγόμενης «δεύτερης γενιάς» που δεν θέλουν να σχετίζονται με Αλβανικούς συλλόγους.

Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μια έντονη κινητικότητα των Αλβανών μεταναστών δεύτερης γενιάς προς την εκμάθηση της μητρικής τους γλώσσας (Gogonas 2009, 2010). Η δημόσια χρήση των αλβανικών δε θεωρείται, πλέον, ως μία απορριπτέα ή στιγματισμένη πρακτική. Αντίθετα αποτελεί ένα πρόσθετο προσόν γλωσσομάθειας, μια ακόμη γλώσσα στο βιογραφικό, η γνώση της οποίας βελτιώνει τις δεξιότητες και αυξάνει βελτιώνει την ανάδειξη ενός επαγγελματικού προφίλ, κάτι που μπορεί να ανοίξει εργασιακούς δρόμους. Η τάση αυτή έρχεται σε αντίθεση με τη στάση που ακολουθούσαν τα πρώτα χρόνια της διαβίωσης στην Ελλάδα οι μετανάστες γονείς αλλά και τα ίδια τα παιδιά (Ευθυμιάδου 2014, Κοιλιάρη 2014).

Ν.Ι.Μέρτζος